

Консультації з української мови

Тести до теми «Безполучникове складне речення»

За кожну правильну відповідь – 1 бал.

1. Між частинами безполучникового складного речення треба поставити кому в рядку (розділові знаки пропущено)

А Була б охота знайдеться робота.

Б Поглянув я на ягнята не мої ягнята.

В Білі мухи налетіли все подвір'я стало біле.

Г Поглянь в обличчя тоді питай про здоров'я.

Д Пахнуть сонцем дині спілі хмелем б'ють меди скажені.

2. Між частинами безполучникового складного речення треба поставити кому в рядку (розділові знаки пропущено)

А Відбилися зорі у воді летять до хмар тумани.

Б Торгує правдою більше бариша буде.

В Угорі почало виднішати місяць зійшов.

Г Хочеш їсти калачі не сиди на печі.

Д Як зараз бачу ген горить мій степ.

3. Між частинами безполучникового складного речення треба поставити кому в рядку (розділові знаки пропущено)

А Впаде мороз на яблуневий цвіт залишимося без врожаю.

Б Натужно шуміли ялиці потріскували на морозі стовбури.

В І диво дивне сталося із ним совість заговорила.

Г Сумно місяць поглядає в нього братика немає.

Д Прийде осінь у засіках буде хліб золотий.

4. Між частинами безполучникового складного речення треба поставити кому в рядку (розділові знаки пропущено)

А Міцна сім'я міцна держава.

Б Світали ночі вечоріли дні.

В Ловив рибку впіймав рака.

Г Подивлюся серце защемить.

Д Небо зоряне завтра дощу не буде.

5. Після речення *Цвітуть яблуні... треба поставити кому, якщо серед варіантів його продовження вибрати*

А пахнуть білі гречки.

Б прийшов травень.

В значить справжня весна.

Г вишні ж уже відцвіли.

Д разносяться пахощі навколо.

6. Між частинами *безсполучникового складного речення треба поставити тире в рядку (розділові знаки пропущено)*

А На Балатоні осінь золота пливе в повітрі сива павутина.

Б Друзі розповіли подробиці втеча готувалася давно.

В Віз ламається чумак розуму набирається.

Г Усе ясно великого бажання вчитися та не маєш.

Д Вихід із становища один потрібні негайні енергійні заходи.

7. Між частинами *безсполучникового складного речення треба поставити тире в рядку (розділові знаки пропущено)*

А Саду нашого не впізнати густим роєм білого цвіту обліпило кожную гілочку.

Б Облітають квіти обриває вітер пелюстки печальні в синій тишині.

В Та диво дивне в лютій тісноті я відчуття безмежжя не втрачаю.

Г Та сам я шукав не істини модні розшукую в хаосі власну особу.

Д А тумани вже давно щезли розвіяли їх сині вітри й вітерці.

8. Між частинами *безсполучникового складного речення треба поставити тире в рядку (розділові знаки пропущено)*

А Осінній вечір морозом дихав у небі місяць немов п'ятак.

Б Готичні смереки над банями буків гаркаві громи над країною крон.

В Вечорами вже не співали дівчата не витинали гопака гармоністи.

Г Пробачайте поетам дивацтва незлі небагато поетів живе на землі.

Д Продержало з тиждень морозом земля залякла як кістка.

9. Між частинами *безсполучникового складного речення треба поставити тире в рядку (розділові знаки пропущено)*

А Дощ упав на жито будем краще жити.

Б І причувається десь пісня за горою лине.

В Волосся вигоріло ходив без шапки довго.

Г Поступово багрянці лісу згасають сідає сонце.

Д Самотність як обірвана струна вона ніколи не буває в парі.

10. Після речення Ранок сонячний... треба поставити тире, якщо серед варіантів його продовження вибрати

А подуває легкий вітерець.

Б у небі жодної хмаринки.

В море виграє хвилями.

Г вечір доволі холодний.

Д сади буяють ароматами.

11. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити двокрапку в рядку (розділові знаки пропущено)

А Весна іде красу несе.

Б Я знаю мова мамина свята.

В Боятися вовків у ліс не ходити.

Г Не штука ганьбити штука ліпше зробити.

Д Будеш сіяти з сумом вродить печаль.

12. Між частинами безсполучникового складного речення треба поставити двокрапку в рядку (розділові знаки пропущено)

А Закрався вечір одшуміла праця.

Б Дощ упав на трави оживуть отави.

В Я знову вгадую приїдеш ти чи ні?

Г Світило сонце парувала земля.

Д Зрубав дерево посади два.

Теоретичний матеріал Безсполучникове складне речення

Безсполучниковим складним реченням називається таке речення, частини якого об'єднані в одне змістове й синтаксичне ціле без сполучників чи сполучних слів, за допомогою інтонації. *Визорилось небо, поля потонули в імлі, у синіх смереках (О.Гончар)*. Схема речення: [], [].

За характером смислових відношень між частинами безсполучникові складні речення поділяються на дві основні групи:

- речення з однорідними частинами, які є синтаксично рівноправними. Ці речення співвідносні зі складносурядними реченнями. *Піднімаються грози на тлі вечорів, у тих грозах серця позливались громами (М. Вінграновський)*;
 - речення з неоднорідними частинами, одна з яких залежить від іншої. Ці речення співвідносні зі складнопідрядними реченнями. *Мабуть, у кожного так буває: [як?] часто у місті село мені сниться (М. Сингаївський)*.
- Речення кожної групи виражають певні смислові відношення.

СМИСЛОВІ ВІДНОШЕННЯ МІЖ ЧАСТИНАМИ БЕЗСПОЛУЧНИКОВОГО СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ		
Групи речень	Смислові відношення	Приклади
з однорідними частинами	одночасність подій, явищ	<i>Місяць на небі, зіроньки сяють, тихо по морю човен пливе (Нар. творчість)</i>
	послідовність подій, явищ	<i>Пригріло сонечко, обохла земля, потягло орача в поле (М. Коцюбинський)</i>
	зіставно-протиставні	<i>Не русалонька блукає – то дівчина ходить (Т. Шевченко)</i>
з неоднорідними частинами	наслідкові	<i>Защобетав соловейко – пішла луна гаєм (Т. Шевченко)</i>
	причинові	<i>День обіцяє бути погожий: на небі ні хмариночки (Панас Мирний)</i>
	умовні	<i>Зрубав дерево – посади два (Нар. творчість)</i>
	часові	<i>Гаї шумлять – я слухаю (П. Тичина)</i>
	доповнювальні	<i>Вірю: розум темне зло поборе (М. Руденко)</i>
	пояснювальні	<i>Погода була чудесна: сонечко, тихо (Остап Вишня)</i>

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Нерідко безсполучниковим зв'язком об'єднуються кілька простих речень, між якими можуть існувати різні відношення. **НАПРИКЛАД:** *Учора тут ще басувало літо, тепер дивися: молода зима! (М. Вінграновський)*. Схема речення: [], []: [].

В українській мові, як і в російській, частини безсполучникових складних речень можуть вимовлятися з інтонацією переліку, пояснення і зіставлення.

Види інтонації	Особливості	Приклади
Переліку 	невелика пауза між частинами; кожна частина вимовляється однотипно, з поступовим підвищенням голосу; зниження голосу в кінці речення	<i>Настало літо, настали й жнива (І. Нечуй-Левицький)</i>
Пояснення 	тривала пауза між частинами; частини вимовляються рівним тоном; пояснювальні слова підкреслено наголошуються; зниження голосу в кінці речення	<i>Тільки скажу одне: хочеться, так хочеться мені вчитись (М. Стельмах)</i>
Зіставлення 	тривала пауза між частинами; перше речення вимовляється високим тоном, а друге – низьким	<i>Думав, доля зустрінеться – спіткалося горе (Т. Шевченко)</i>

Безсполучникові та сполучникові складні речення можуть бути синонімічними.